

VÁLEČNÉ ZLOČINY

- jedná se o vážné porušení mezinárodního humanitárního práva, sekundární pravidlo vzniklé v důsledku váženého porušení primárních pravidel obsažených v normách mezinárodního humanitárního práva
- porušení je vážné, jestliže se dotýká pravidla chránícího základní hodnoty, jejichž porušení má pro oběť značné důsledky, odrazem je kriminalizace daného jednání (Tadič)

Úmluva o zákonech a obyčejích války pozemní (přiložený Řád války pozemní)

Čl. 46

Soukromé vlastnictví nesmí býti konfiskováno.

Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci

Čl. 28

Ve všech táborech buďte zřízeny kantiny, kde si váleční zajatci mohou opatřit potraviny, předměty běžné potřeby, mýdlo a tabák; prodejní ceny tohoto zboží nepřekročí v žádném případě ceny obvyklé v místním obchodě.

- Dotýkají se uvedená ustanovení základních hodnot, jejichž porušení je považováno za válečný zločin? Co když hladovějící voják ukradne bochník chleba?
- válečné zločiny mohou být spáchány v ozbrojených konfliktech mezinárodních i vnitrostátních
- válečné zločiny mohou být spáchány členem ozbrojených sil nebo i civilní osobou, chráněn je příslušník druhé strany konfliktu (např. protiprávní jednání vůči vlastním příslušníkům ozbrojených sil je porušením vnitrostátního práva)
- ozbrojený konflikt představuje mezinárodní prvek, který povyšuje běžnou kriminalitu do kategorie zločinů podle mezinárodního práva (*war nexus*)
- každé porušení mezinárodního humanitárního práva není válečným zločinem, vyžaduje se kriminalizace daného jednání, která může vyplývat ze smluv (statutů), národních i mezinárodních soudních rozhodnutí, národní legislativy, vojenských manuálů nebo rezolucí mezinárodních organizací (rezoluce Rady bezpečnosti) – srovnej případy Tadič, Blaškič

Objektivní prvek

a) válečné zločiny spáchané v mezinárodním ozbrojeném konfliktu

x

válečné zločiny spáchané v konfliktu, který nemá mezinárodní povahu
rozhodnutí Odvolacího senátu v kauze *Tadič*, IT-94-1-AR72, rozhodnutí z 2. října 1995, Statut Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu (čl. 4 – porušení

společného čl. 3 a Dodatkového protokolu II), význam rozsudku Mezinárodního soudního dvora z roku 1986 v kauze *Nikaragua proti USA* (para. 218)

Prosecutor v. Tadić, IT-94-1, Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, 2 October 1995 (vybrané pasáže)

70. On the basis of the foregoing, we find that an armed conflict exists whenever there is a resort to armed force between States or protracted armed violence between governmental authorities and organized armed groups or between such groups within a State. International humanitarian law applies from the initiation of such armed conflicts and extends beyond the cessation of hostilities until a general conclusion of peace is reached; or, in the case of internal conflicts, a peaceful settlement is achieved. Until that moment, international humanitarian law continues to apply in the whole territory of the warring States or, in the case of internal conflicts, the whole territory under the control of a party, whether or not actual combat takes place there.

94. The Appeals Chamber deems it fitting to specify the conditions to be fulfilled for Article 3 to become applicable. The following requirements must be met for an offence to be subject to prosecution before the International Tribunal under Article 3:

(i) the violation must constitute an infringement of a rule of international humanitarian law;

(ii) the rule must be customary in nature or, if it belongs to treaty law, the required conditions must be met (see below para. 143);

(iii) the violation must be "serious", that is to say, it must constitute a breach of a rule protecting important values, and the breach must involve grave consequences for the victim. Thus, for instance, the fact of a combatant simply appropriating a loaf of bread in an occupied village would not amount to a "serious violation of international humanitarian law" although it may be regarded as falling foul of the basic principle laid down in Article 46, paragraph 1, of the Hague Regulations (and the corresponding rule of customary international law) whereby "private property must be respected" by any army occupying an enemy territory;

(iv) the violation of the rule must entail, under customary or conventional law, the individual criminal responsibility of the person breaching the rule.

It follows that it does not matter whether the "serious violation" has occurred within the context of an international or an internal armed conflict, as long as the requirements set out above are met.

b) válečné zločiny spáchané proti chráněným osobám

c) válečné zločiny spáchané užitím zakázaných metod vedení války

d) válečné zločiny spáchané užitím zakázaných prostředků vedení války

e) válečné zločiny spáchané proti zvláštním kategoriím chráněných osob

Subjektivní prvek

- předvídaný konkrétním ustanovením – *dolus rectus*, *dolus eventualis*, *culpa gravis*

STATUT MEZINÁRODNÍHO TRESTNÍHO SOUDU

- dosud nejobsáhlejší kodifikace mezinárodního obyčejového práva, seznam 71 válečných zločinů (srovnej níže čl. 8 Statutu Mezinárodního trestního soudu)
- čl. 8 zdůrazňuje kontextuální prvek (páchání v rámci plánu či politické linie nebo v rámci rozsáhlého páchání trestné činnosti tohoto typu)
- čl. 124 umožňuje omezit jurisdikci státu ve vztahu k válečným zločinům (využila Kolumbie a Francie, která později deklaraci stáhla)
- pokračující členění na vnitrostátní a mezinárodní ozbrojený konflikt (např. používání živých štítů, hladovění, používání dum-dum projektilů není statutem ve vnitrostátním konfliktu zakázáno)

ZLOČINY PROTI LIDSKOSTI

- kategorie zločinů spjatá s právem lidských práv, protiprávní jednání namířené proti civilní populaci, které je součástí rozsáhlého **nebo** systematického útoku
- útočí se na lidskou důstojnost, zločiny spjaté s ponížením lidské bytosti
- obyčejové mezinárodní právo nevyžaduje tzv. válečný kontext (*war nexus*) – srovnej čl. 5 Statutu Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (srovnej statuty poválečných tribunálů – problematické z hlediska zásady *nullum crimen sine lege*)
- není vyžadován diskriminační charakter – srovnej čl. 3 Statutu Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu a dále skutkovou podstatu zločinu persekuce (čl. 7 Statutu Mezinárodního trestního soudu)
- z hlediska zavinění se vyžaduje úmysl (přímý, nepřímý) a spáchání zločinu proti lidskosti s vědomím existence rozsáhlého nebo systematického útoku
- nejedná se o izolovaný akt, zločin proti lidskosti je součástí rozsáhlého nebo systematického útoku; rozsáhlost zohledňuje počet obětí, soustavné opakování téhož jednání, může se jednat i o jeden masivní útok; systematickostí se má na mysli vysoký stupeň organizace, projev státní politiky
- postupný rozvoj, přidávání nových skutkových podstat, navíc kategorie tzv. ostatních zločinů proti lidskosti (Krnojelač, Vasiljevič), srovnej dále čl. 7 Statutu Mezinárodního trestního soudu

Článek 8
Válečné zločiny

1. Soud bude mít jurisdikci vůči válečným zločinům, zejména jsou-li páčány v rámci plánu či politické linie nebo v rámci rozsáhlého páčání trestné činnosti tohoto typu.

2. Pro účely tohoto Statutu se „válečnými zločiny“ rozumí:

a) Závažná porušení Ženevských úmluv z 12. srpna 1949, zejména níže uvedené činy zaměřené proti osobám nebo majetku požívajícím ochrany podle ustanovení příslušné Ženevské úmluvy:

- (i) úmyslné zabití;
- (ii) mučení nebo nelidské zacházení, včetně biologických pokusů;
- (iii) úmyslné způsobení velkého utrpení nebo vážné tělesné újmy či poruchy zdraví;
- (iv) rozsáhlé ničení a přivlastňování majetku, které není ospravedlněno vojenskou nutností a které je prováděno protiprávním a svévolným způsobem;
- (v) nucení válečných zajatců nebo jiných chráněných osob ke službě ve vojsku nepřátelské mocnosti;
- (vi) svévolné zbavení válečného zajatce nebo jiné chráněné osoby práva na spravedlivý a řádný proces;
- (vii) protiprávní deportace či přesun nebo protiprávní zbavení osobní svobody;
- (viii) brání rukojmích.

b) Jiné případy závažného porušení zákonů a obyčejů platných v mezinárodních ozbrojených konfliktech v uznávaném rámci mezinárodního práva, zejména následující činy:

- (i) úmyslné vedení útoků proti civilnímu obyvatelstvu jako takovému nebo proti jednotlivým civilním osobám, které se přímo neúčastní vojenských akcí;
- (ii) úmyslné vedení útoků proti civilním objektům, tedy objektům, které nejsou vojenskými cíli;

(iii) úmyslné vedení útoků proti personálu, zařízením, materiálu, jednotkám či vozidlům účastnícím se humanitární nebo mírové operace v souladu s Chartou Organizace spojených národů, pokud mají nárok na ochranu poskytovanou civilním osobám či civilním objektům podle mezinárodního práva ozbrojených konfliktů;

(iv) úmyslné zahájení útoku s vědomím, že v souvislosti s takovým útokem dojde ke ztrátám na životech nebo zranění civilních osob či poškození civilních objektů nebo k rozsáhlým a závažným škodám na přírodním prostředí, které budou zjevně nadměrné v poměru k očekávané konkrétní a přímé vojenské výhodě;

(v) útok nebo bombardování měst, vesnic, obydlí nebo budov, které nejsou bráněny a nejsou vojenskými cíli;

(vi) zabití nebo zranění komatanta, který již složil zbraň či nemá k dispozici další prostředky obrany a vzdal se bezpodmínečně;

(vii) zneužití vlajky příměří, vlajky nebo vojenských insignií a stejnokroje nepřítele nebo Organizace spojených národů, jakož i rozlišovacích znaků Ženevských úmluv, vedoucí k úmrtí či vážnému zranění osob;

(viii) okupační silou provedené přímé nebo nepřímé přesídlení částí jejího vlastního civilního obyvatelstva na okupované území nebo částečné či úplné deportace či přesídlení obyvatelstva okupovaného území uvnitř nebo vně tohoto území;

(ix) úmyslné vedení útoků proti budovám určeným k náboženským, školským, uměleckým, vědeckým nebo charitativním účelům, historickým památkám, nemocnicím či místům, kde jsou shromažďováni nemocní a ranění, pokud se nejedná o vojenské cíle;

(x) vystavení osob nacházejících se v moci zneprátené strany fyzickému mrzačení nebo lékařským či vědeckým pokusům jakéhokoli druhu, které nejsou odůvodněny lékařskou, zubní či nemocniční péčí ani nejsou prováděny v zájmu dotčené osoby a které způsobí smrt nebo vážné ohrožení života této osoby nebo osob;

- (xi) proradné zabití nebo zranění osob náležejících ke znepřátelenému státu nebo armádě;
 - (xii) prohlášení, že nebudou bráni zajatci;
 - (xiii) zničení nebo zmocnění se nepřátelského majetku, pokud takové zničení nebo zmocnění se majetku není nezbytně vyžadováno válečnou nutností;
 - (xiv) prohlášení práv a úkonů občanů znepřátelené strany za zrušené, pozastavené nebo před soudem nepřijatelné;
 - (xv) nucení občanů znepřátelené strany k účasti na vojenských operacích zaměřených proti jejich zemi, i v případě, že tito občané byli před začátkem války ve službě válčící strany;
 - (xvi) plenění města nebo místa, i v případě, že bylo dobyto útokem;
 - (xvii) používání jedu nebo otravných zbraní;
 - (xviii) používání dusivých, jedovatých a jiných plynů a všech obdobných tekutin, materiálů nebo prostředků;
 - (xix) používání střel, které se v lidském těle snadno rozpínají či zplošťují, například střel s tvrdým pláštěm, který zcela nezakrývá jádro nebo je perforován zářezy;
 - (xx) používání zbraní, projektilů a materiálů a způsobů vedení boje, které svou povahou způsobují nadměrné zranění či zbytečné utrpení nebo které mají inherentně nerozlišující účinky v rozporu s mezinárodním právem ozbrojených konfliktů, pokud jsou tyto zbraně, projektily a materiály a způsoby vedení boje předmětem úplného zákazu a byly zařazeny do přílohy tohoto Statutu dodatkem v souladu s příslušnými ustanoveními čl. 121 a 123;
 - (xxi) těžké urážky lidské důstojnosti, zejména pokořující a ponižující zacházení;
 - (xxii) znásilnění, sexuální otroctví, nucená prostituce, nucené těhotenství podle článku 7, odstavce 2 (f), nucená sterilizace či jiné formy sexuálního násilí, které jsou rovněž závažným porušením Ženevských úmluv;
 - (xxiii) využití přítomnosti civilní osoby či jiné chráněné osoby k zajištění imunity určitých míst, oblastí nebo vojenských jednotek vůči vojenským operacím;
 - (xxiv) úmyslné vedení útoků proti budovám, materiálům, zdravotnickým jednotkám a transportům a proti personálu označenému rozlišovacími znaky Ženevských úmluv v souladu s mezinárodním právem;
 - (xxv) úmyslné využívání hladovění civilních osob jako způsobu vedení boje spočívající v tom, že těmto osobám jsou odnímány prostředky nutné k přežití, včetně svévoleného znemožňování dodávek humanitární pomoci podle Ženevských úmluv;
 - (xxvi) odvozy či nábor dětí mladších patnácti let do ozbrojených sil státu nebo jejich využívání k aktivní účasti v nepřátelských akcích.
- c) V případě ozbrojeného konfliktu jiné než mezinárodní povahy, vážná porušení čl. 3 společného čtyřem Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949, a zejména níže uvedené činy páchané proti osobám, které se aktivně neúčastní nepřátelských akcí, včetně příslušníků ozbrojených sil, kteří složili zbraně a těch kteří jsou neschopni boje z důvodu nemoci, zranění, zajetí nebo z jakéhokoliv jiného důvodu:
- (i) násilné činy proti životu a osobě, zejména vražda všeho druhu, mrzačení, kruté zacházení a mučení;
 - (ii) těžké urážky lidské důstojnosti, zejména pokořující a ponižující zacházení;
 - (iii) brání rukojmích;
 - (iv) ukládání trestů a vykonávání poprav bez předchozího rozsudku vynesenoho řádně ustaveným soudem poskytujícím veškeré záruky soudního řízení, které jsou obecně považovány za nezbytné.
- d) Odstavec 2 písm. c) se vztahuje na ozbrojené konflikty jiné než mezinárodní povahy, a tedy se nevztahuje na případy vnitřních nepokojů a napětí, například veřejné nepokoje, izolované a sporadické násilné činy nebo jiné činy podobné povahy.
- e) Ostatní závažná porušení zákonů a obyčejů platných v ozbrojených konfliktech jiné než mezinárodní povahy, v obecně uznávaném rámci mezinárodního práva, a zejména následující činy:
- (i) úmyslné vedení útoků proti civilnímu obyvatelstvu jako takovému nebo proti jednotlivým civilním osobám, které se přímo neúčastní nepřátelských akcí;

(ii) úmyslné vedení útoků proti budovám, materiálu, zdravotnickým jednotkám a transportům a personálu označenému rozlišovacími znaky Ženevských úmluv v souladu s mezinárodním právem;

(iii) úmyslné vedení útoků proti personálu, zařízením, materiálu, jednotkám či vozidlům účastnícím se humanitární či mírové operace v souladu s Chartou Organizace spojených národů, pokud mají nárok na ochranu poskytovanou civilním osobám či civilním objektům podle mezinárodního práva ozbrojených konfliktů;

(iv) úmyslné vedení útoků proti budovám určeným k náboženským, vzdělávacím, uměleckým, vědeckým nebo charitativním účelům, historickým památkám, nemocnicím či místům, kde jsou shromažďováni nemocní a ranění, pokud se nejedná o vojenské cíle;

(v) plnění města nebo místa, i v případě, že bylo dobyto útokem;

(vi) znásilnění, sexuální otroctví, nucená prostituce, nucené těhotenství podle čl. 7 odst. 2 písm. f), nucená sterilizace nebo jiné formy sexuálního násilí, které jsou rovněž závažným porušením čl. 3 společného čtyřem Ženevským úmluvám;

(vii) odvody nebo nábor dětí mladších patnácti let do ozbrojených sil státu nebo jejich využívání k aktivní účasti ve vojenských akcích;

(viii) nařízení vysídlení civilního obyvatelstva z důvodů souvisejících s konfliktem, pokud to není nutné z důvodu bezpečnosti dotčených civilních osob nebo z naléhavých vojenských důvodů;

(ix) proradné zabití nebo zranění příslušníka nepřátelských ozbrojených sil;

(x) prohlášení, že nebudou bráni zajatci;

(xi) vystavení osob nacházejících se v moci zneprátené strany fyzickému mrzačení nebo lékařským či vědeckým pokusům jakéhokoli druhu, které nejsou odůvodněny lékařskou, zubní či nemocniční péčí ani nejsou prováděny v zájmu dotčené osoby a které způsobí smrt nebo vážné ohrožení života této osoby nebo osob;

(xii) zničení či zabránění nepřátelského majetku, pokud takové zničení či zabránění majetku není nezbytně vyžadováno nutností konfliktu;

f) Odstavec 2 písm. e) se vztahuje na ozbrojené konflikty jiné než mezinárodní povahy, a tedy se nevztahuje na případy vnitřních nepokojů a napětí, například veřejné nepokoje, izolované a sporadické násilné činy nebo jiné činy podobné povahy. Na ozbrojené konflikty probíhající na území státu se vztahuje tehdy, když se jedná o déletrvajících ozbrojený konflikt mezi státními orgány a organizovanými ozbrojenými skupinami nebo mezi takovými skupinami.

3. Žádné z ustanovení odstavce 2 písm. c) a e) nemá vliv na odpovědnost vlády za udržení nebo znovunastolení práva a pořádku ve státu nebo obranu jednoty a územní celistvosti státu všemi legitimními prostředky.

~

Článek 7

Zločiny proti lidskosti

1. Pro účely tohoto Statutu se „zločinem proti lidskosti“ rozumí kterýkoli z níže uvedených činů, spáchaný v rámci rozsáhlého nebo systematického útoku zaměřeného proti civilnímu obyvatelstvu při vědomí existence takového útoku:

- a) vražda,
- b) vyhlazování,
- c) zotročování,
- d) deportace nebo násilný přesun obyvatelstva,
- e) věznění nebo jiné závažné formy zbavení osobní svobody v rozporu se základními pravidly mezinárodního práva,
- f) mučení,
- g) znásilnění, sexuální otroctví, nucená prostituce, nucené těhotenství, nucená sterilizace nebo jiné formy sexuálního násilí srovnatelné závažnosti,
- h) persekuce jakékoli identifikovatelné skupiny nebo kolektivu z důvodů politických, rasových, národnostních, etnických, kulturních či náboženských nebo z důvodu pohlaví, jak je definováno v odstavci 3, či z jiných důvodů, jež jsou podle mezinárodního práva všeobecně považovány za nepřijatelné, v souvislosti s činy uvedenými v tomto odstavci nebo s jakýmkoli zločinem spadajícím do jurisdikce Soudu,
- i) nedobrovolné mizení osob,
- j) zločin apartheidu,
- k) jiné nelidské činy podobné povahy spočívající v úmyslném způsobení velkých útrap nebo těžké újmy na zdraví či poruchy duševního nebo tělesného zdraví

2 Pro účely odstavce 1

- a) „útokem zaměřeným proti civilnímu obyvatelstvu“ se rozumí jednání spočívající v opakovaném páchání činů uvedených v odstavci 1 proti civilnímu obyvatelstvu v souladu s politickou linií státu nebo organizace směřující k provedení takového útoku nebo s úmyslem napomáhat uplatňování takové politické linie,
- b) „vyhlazováním“ se rozumí úmyslné uvedení do životních podmínek, které mají přivodit zničení části obyvatelstva, mimo jiné znemožnění přístupu k potravinám a lékům,
- c) „zotročováním“ se rozumí výkon některých nebo veškerých pravomocí vyplývajících z vlastnického práva k osobě, včetně výkonu takové pravomoci v souvislosti s obchodováním lidmi, zejména ženami a dětmi,
- d) „deportací nebo násilným přesunem obyvatelstva“ se rozumí násilné vysídlení dotčených osob prostřednictvím vyhoštění či jiných donucovacích prostředků z jejich zákonného místa pobytu, za neexistence důvodů povolených mezinárodním právem,
- e) „mučením“ se rozumí úmyslné způsobení citelné bolesti nebo tělesného či duševního utrpení osobě, kterou obviněný drží ve vazbě nebo má jiným způsobem ve své moci, pojem „mučení“ nicméně nezahrnuje bolest či utrpení vzniklé v důsledku zákonem stanovených trestů, vyplývajících z povahy těchto trestů nebo tyto tresty provádějící
- f) „nuceným těhotenstvím“ se rozumí nezákonné zbavení osobní svobody ženy, která byla bez svého souhlasu oplodněna s cílem ovlivnit etnické složení obyvatelstva nebo jinak závažně porušit mezinárodní právo. Tuto definici nelze v žádném případě vykládat tak, jako by měla vliv na vnitrostátní právní předpisy týkající se těhotenství,
- g) „persekucí“ se rozumí úmyslné a závažné zbavení základních práv v rozporu s mezinárodním právem z důvodu identity skupiny nebo kolektivu,
- h) „zločinem apartheidu“ se rozumí nelidské činy podobné povahy jako činy uvedené v odstavci 1, páchané v rámci institucionalizovaného režimu systematického útlaku a nadvlády jedné rasové skupiny nad jinou rasovou skupinou nebo skupinami a páchané s úmyslem zachovat tento režim,
- i) „nedobrovolným mizením osob“ se rozumí zatýkání, zadržování nebo unosy osob prováděné státem nebo politickou organizací či prováděné z pověření, s podporou či tichým souhlasem státu nebo politické organizace následované odmítnutím potvrdit, že došlo ke zbavení osobní svobody, či odmítnutí podat informace o osudu nebo místě pobytu těchto osob, s úmyslem dlouhodobě držet tyto osoby mimo dosah právem zaručené ochrany
- j) Pro účely tohoto Statutu se rozumí, že termín „pohlaví“ označuje obě pohlaví, mužské i ženské, ve společenském kontextu. Termín „pohlaví“ nemá jiné významy než je uvedeno výše